

УДК 332.146

А. Ю. Полчанов,
к. е. н., доц., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Житомирський державний технологічний університет

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

A. Polchanov,
PhD (Economics), Assistant Professor of Department of Finance and Crediting
Zhytomyr State Technological University

THE STATE OF SCIENTIFIC RESEARCH ON POST-CONFLICT RECOVERY

Стаття присвячена вивченню сучасного стану наукових робіт з проблем постконфліктного відновлення. Метою дослідження є аналіз здобутків вітчизняних та закордонних вчених у вирішенні питання постконфліктного відновлення, їх критичний аналіз та узагальнення.

За результатами вивчення англомовних публікацій з цієї тематики підкреслено дискусійність використання термінів "постконфліктний" та "відновлення". Автором висвітлено взаємозв'язок причин та наслідків військових конфліктів, що мали місце у новітній історії людства, та узагальнено результати дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії в галузі економічних, гуманітарних та політичних наук, присвячених проблемам постконфліктного відновлення.

Не залишились поза увагою дослідження, спрямовані на подолання наслідків бойових дій на території колишнього Радянського Союзу, зокрема на території Російської Федерації, а також публікації вітчизняних вчених.

This article is devoted to studying the state of research papers on post-conflict recovery. The aim of the investigation is the analysis of domestic and foreign researchers' achievements of studying the issue of the post-conflict reconstruction, its critical review and consolidation.

As a result of investigation of english-language papers on this subject, discussion of using term "post-conflict" and "recovery" have been highlighted. Author has described the relationship between causes and consequences of armed conflicts, which had taken place in recent history, and summarized the achievements of PhD theses in Economics, Humanities and Politics, focusing on post-conflict recovery.

The research dedicated to overcome the consequences of the military action on the territory of the former Soviet Union, particularly in Russian Federation, and domestic scientific publications has not been left without attention.

Ключові слова: бібліографія, військові конфлікти, наукові дослідження, постконфліктне відновлення, розбудова миру.

Key words: bibliography, military conflicts, research, post-conflict, peace-building.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Набутий за тисячоліття досвід післявоєнної відбудови засвідчує, що неефективність заходів, спрямованих на відновлення зруйнованих бойовими діями територій та економічних зв'язків, може призвести до повторення військових конфліктів. Відповідно до дослідження "Crisis Prevention and Recovery Report 2008 — Post-Conflict Economic Recovery: Enabling Local Ingenuity" [28, с. 7] починаючи з 1965 по 2008 рр. це мало місце в 11 з 36 країн, причому тричі у Афганістані, Руанді, Ліберії та Чаді. Крім того, бойові дії тривають зараз на території України, Сирії, Ємені, Сомалі та інших держав, що привертає увагу науковців та практиків до проблематики постконфліктного відновлення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний внесок у вирішення даного питання було зроблено такими відомими вченими, як Т. Аддісон (Tony Addison), Д. Брінкерхофф (Derick Brinkerhoff) [31], Г. Кастілло (Graciana del Castillo) [29], К. Коєн (Christopher J. Coyne) [27], П. Кольєр (Paul Collier) [25]. В той

же час протягом останніх років відбувся значний приріст наукових знань, зокрема за рахунок дисертаційних досліджень, фахових публікацій визнаних експертів-практиків, у результаті чого необхідним є узагальнення існуючих розробок в цій сфері.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення сучасного стану наукових досліджень з проблем постконфліктного відновлення, критичний аналіз та узагальнення публікацій з даної тематики як важливої передумови для його подальшого розвитку.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для опису заходів, спрямованих на подолання соціально-економічних наслідків бойових дій, у англомовній літературі, окрім вже вживаного нами терміну "відновлення" (recovery), використовують терміни "реконструкція" (reconstruction, завдячуючи назві процесу трансформації південних регіонів після Громадянської війни в США), "реабілітація" (rehabilitation), "репатріація" (repatriation), рідше "реінтеграція" (reintegration),

так останні зазвичай застосовують щодо окремих категорій постраждалих громадян (біженців, полонених, політичних в'язнів тощо) [32, с. 2].

Відповідно до тлумачного словника української мови слово "відновлення" є похідним від "відновлювати", яке в свою чергу означає "надавати попереднього вигляду чому-небудь пошкодженому, зіпсованому, зруйнованому", а "реконструкцією" розуміється "відтворення, відновлення первісного вигляду чого-небудь за рештками або описами" [13]. Отже, ці терміни в українській мові є надзвичайно близькими за своєю сутністю, що ускладнює розмежування їх змісту. Крім того, враховуючи активне використання англійської мови для оприлюднення результатів роботи дослідниками, для яких англійська не є рідною, межа між такими категоріями зникає. Виходячи з цього, обгрунтованим виглядає еквівалентне вживання обох термінів, але оскільки "реконструкція" є словом латинського походження, для українськомовного дослідження, на нашу думку, більш прийнятним є саме "відновлення".

Більш дискусійним питанням є використання терміну "постконфліктний" (post-conflict, рідше postconflict), що походить від латинських post (після) та conflict (зіткнення). З однієї позиції "постконфліктний" використовують для опису "періоду, коли активність бойових дій знизилась до того рівня, коли можливим є початок відновлювальних заходів" [33, с. 2], а з іншої — його використання позбавлене сенсу, оскільки "конфлікти насправді не закінчуються — вони видозмінюються" [32, с. 2], тобто переходять із військової площини в іншу, наприклад політичну. З огляду на це, використовуються й інші терміни, що в перекладі на українську означають "післявоєнний" (post-war або after armed conflict).

У той же час політичні, економічні або інші конфлікти можуть знову перерости у військові, в чому і полягає зв'язок між причинами і наслідками різних видів конфліктів (рис. 1).

Для прикладу може бути використано нинішній грузинсько-абхазький конфлікт, корені якого мають столітню історію [16]. Після розпаду СРСР етнічне протистояння переросло у війну, яку вдалось припинити втручанням Росії та міжнародних організацій. Після цього конфлікт став мати політичний та економічний характер. Повторення бойових дій мало місце у 2008 році, чому передували політична криза в Грузії, відставка президента та оголошення дострокових виборів, економічний спад.

Під постконфліктним відновленням розуміють "комплексний, цілісний та багатосторонній процес одночасного покращення військових (відновлення законності і правопорядку), політичних (управління територією), економічних (відновлення і розвиток) та соціальних умов (правосуддя і примирення)", економічний аспект

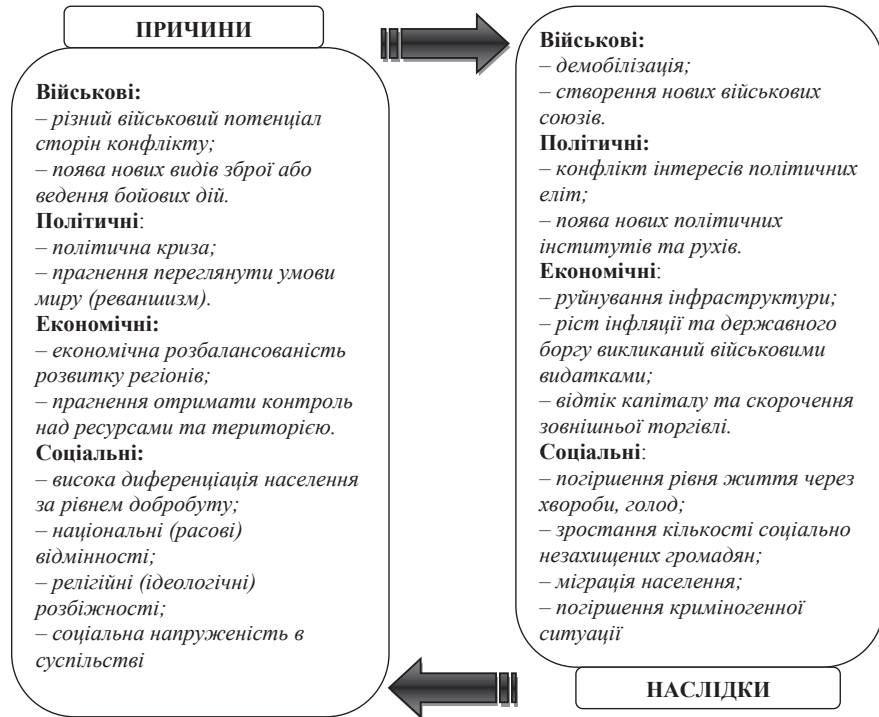

Рис. 1. Взаємозв'язок причин та наслідків військових конфліктів

при цьому включає "розподіл допомоги постраждалим, відновлення зруйнованої інфраструктури, соціального захисту, стимулювання приватного бізнесу та проведення структурних реформ, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності та сталий розвиток" [35].

При цьому дослідження постконфліктного відновлення, на думку К. Коєна (Christopher J. Coyne), зосереджені переважно на вирішенні питань в сфері історичного розвитку, політології та державного управління, не в достатній мірі приділяючи увагу економічній складовій [27, с. 69]. Схожа позиція у Г. Кастілло (Graciana del Castillo), яка вважає, що питання економічного відновлення розглядаються опосередковано та поверхнево [29, с. 20].

Причина такого розподілу інтересів дослідників може бути пов'язана з тим, що "соціальна політика є відносно більш важливішою, а макроекономічна політика відносно менш важливою в постконфліктних ситуаціях, ніж в звичайних" [26, с. 153]. Така точка зору спеціалістів Світового банку, висвітлена у звіті "Breaking the conflict trap: civil war and development policy", зосереджена на макроекономіці, оминаючи при цьому мікроекономічний рівень суспільних відносин.

Саме невирішеність окремих проблем постконфліктного відновлення, стимулює пошук наукового обгрунтованих способів їх вирішення, особливо під час написання дисертаційних досліджень. Для узагальнення світових здобутків, висвітлених у останніх, нами було використано ресурс <https://oatd.org>, на якому у відкритому доступі розміщено понад 3 мільйони робіт.

Алгоритм відбору базувався на пошуку ключових слів "recovery", "reconstruction", "post-conflict", "post-war" в англійських анотаціях до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії (PhD дисертацій). В результаті нами знайдено 25 робіт, які відповідали заданим параметрам. Повний перелік із зазначенням автора, теми, року та місця захисту наведено в додатках.

Таблиця 1. Розподіл здобувачів за напрямми досліджень

№ з/п	Напря́м	Здобувач	Проблематика
1	Гуманітарні науки	М. Крісті (Chishti Maliha), Девіс Г. (Davies Gabrielle), Гбайде С. (Doe Samuel Gbaydee), Хессіон Г. (Grayman Jesse Hession), Сенсом М. (Milton Sansom), Мусі М. (Musi Maja), Попова З. (Popova Zora), Дорт В. (Wien Dorte)	Захист прав людини, роль жінок у подоланні наслідків конфлікту, соціальна реабілітація учасників бойових дій
2	Політичні науки	Кубітт К. (Cubitt P. Christine), Могамед А. (Abdi, Mohamed A.), Жан-Люк М. (Martineau Jean-Luc), Монтенегро Ч. (Montenegro Charly), Девіс П. (Peter Brian Davis), Уїллоксон Г. (Willcoxon George Frederick)	Політичні перетворення, роль уряду у подоланні наслідків конфлікту, інтеграційні процеси
3	Економічні науки	Ватанабе М. (Watanabe Miko), Демукай В. (Demukaj Venera), Сіллах А. (Sillah Abdulai), Бхатті А. (Bhatti Haseeb Ahmed), Кілієрс П. (Cilliers Erasmus Jacobus Petrus), Ранд А. (Du Rand Amelia Elizabeth), Хутін Х. (Hutin Hervé), Мзумара М. (Mzumara Macleans), Ньюхаус Л. (Newhouse Léonie S.), Одхуно О. (Odhuno Francis Odongo), Зафер Ш. (Zafeer Shaf)	Залучення інвестицій, економічний розвиток, ефективність міжнародної допомоги

Найбільша кількість захистів відбувалась у двох британських університетах — Бата (у 2009 та двічі у 2015) та Бредфорда (у 2009 та у 2010). В цілому роботи були захищені в США, Європі, Африці та Японії та були, як загального спрямування, так і стосувались окремих країн (Афганістану, Зімбабве, Іраку, Боснії та Герцеговини, Камбоджи, Ліберії, Пакистану, Сомалі, Судану, Сьєрра-Леоне, Уганди), що засвідчує міжнародну значимість досліджень у цій сфері.

Нами було узагальнити напрями досліджень здобувачів, враховуючи існуючі національні розбіжності у назвах галузей науки, та виділено такі напрями, як гуманітарні, політичні та економічні науки (табл. 1).

Цілком справедливо можна припустити, що дана проблематика висвітлюється у дисертаційних роботах з національної безпеки та оборони, проте із зрозумілих причин такі дослідження мають непублічний характер.

Серед робіт, спрямованих на вирішення економічних проблем, слід відзначити:

1) "AID Effectiveness in Post-Conflict Countries" (2011) Демукай В. (Demukaj Venera) [30], присвяченій впливу міжнародної допомоги на результати відновлення економіки;

2) "The effects of post-conflict aid on economic development" (2015) Сіллах А. (Sillah Abdulai) [34] про вивчення взаємозв'язку між міжнародною допомогою, іноземними інвестиціями та ринком праці на прикладі Сьєрра-Леоне;

3) "The political economy of foreign direct investment during internal armed conflict" (2015) Зафер Ш. (Zafeer Shaf) [36] щодо особливостей залучення прямих іноземних інвестицій країнами, що перебувають у стані військового конфлікту та після нього.

За результатами вивчення дисертацій з даної тематики виявлено, що теоретичним фундаментом цих досліджень були роботи таких відомих фахівців:

1) професора Оксфордського університету та колишнього керівника дослідницької групи Світового банку П. Кольєра (Paul Collier), чий науковий та практичний інтереси пов'язані з вивченням причин та наслідків громадянських воєн, розвитком демократії та міжнародної підтримки постраждалих від конфлікту країн. З огляду на кількість цитувань, найчастіше використовують розробки, висвітлені у "On economic causes of civil war" (1988) [24], "Breaking the conflict trap: civil war and development policy" (2003) [26], "Resource Rents, Governance, and Conflict" (2005) [25];

2) професора Д. Брінкерхоффа (Derick Brinkerhoff), діяльність якого спрямована на вивчення політичних

змін у постконфліктних регіонах, зокрема питання децентралізації та демократичних перетворень, що найбільш повно висвітлено у "Rebuilding governance in failed states and post-conflict societies: core concepts and cross-cutting themes" (2005) [23] та "Governance in post-conflict societies: rebuilding fragile states" (2007) [31];

3) провідного економіста університету ООН Т. Аддісона (Tony Addison), інтереси якого пов'язані з економіками країн, що розвиваються та наданням міжнародної допомоги, ідеї якого викладені зокрема у таких публікаціях як "From Conflict to Reconstruction: Reviving the Social Contract" (2001) [20] та "Lessons for Japanese foreign aid from research on aid's impact" (2015) [19].

При цьому внесок інших закордонних дослідників у вирішення питання постконфліктного відновлення, його впливу на різні аспекти соціально-економічного життя та виявлення історичних закономірностей, також є вагомим.

З огляду на невирішеність військових конфліктів на території колишнього СРСР, нами було розглянуто існуючі розробки щодо конфлікту в Азербайджані відносно Нагірно-Карабаської Республіки (Н. Музаффарлі та Е. Ісмаїлова [9], Г. Гуйсейнова [3]), Молдові стосовно Придністров'я (О. Горелова, Г. Шераль [2], М. Бурли, А. Гудима, В. Куртиркіна, Г. Шеларь [12]), Росії щодо Чечні (М.М. Юсупова [18], І. Косикова [5], С.А. Ліпіної [7]), Грузії стосовно Абхазії та Південної Осетії (В. Чарая [15], Д. Алборової, С. Аллен, Н. Каландарішвілі [22]).

Зокрема слід відмітити, що сплеску активності сепаратизму в згаданих регіонах передували значні економічні потрясіння, викликані спочатку руйнуванням союзної фінансової системи, в подальшому — фінансовими кризами 1998 та 2008 років. При цьому серед згаданих вище конфліктів найбільш успішним, оминаючи питання розвитку демократії та забезпечення прав людини, можна вважати економічне відновлення Чечні. На думку російських експертів, цього вдалось досягти за рахунок безпрецедентної за обсягом фінансової підтримки федерального уряду, що протягом 2001—2014 рр. спрямував з державного бюджету субсидій, субвенцій та дотацій на суму більше ніж 464 млрд руб. (враховуючи офіційний курс рубля на початок 2014 р. ця сума еквівалентна 14 млрд дол. США) [14]. У разі зниження можливостей державного фінансування розвитку регіону існує ризик повторення конфлікту.

На думку аналітиків, швидкість постконфліктного відновлення залежить від дій уряду, що здійснює реформи всередині країни, донорів щодо підтримки таких реформ та надання фінансової допомоги, а також

міжнародних організацій таких, як Рада безпеки ООН, що у виняткових випадках можуть спрямувати у регіон сутички миротворчі сили [21, с. 59].

Результати пошуку вітчизняних дисертацій у реферативній базі даних Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського свідчать про те, що питання постконфліктного (післявоєнного) відновлення були переважно пов'язані з періодом 1945—1950 рр. та висвітлювались в роботах з історичних наук, рідше політичних та юридичних. В той же час недостатньо висвітлено була проблематика економічного розвитку, що створює фундамент для зміцнення миру та узгодження інтересів різних соціальних груп.

Огляд вітчизняних періодичних видань свідчить, що обрана тематика висвітлена в окремих публікаціях останніх років, зорієнтованих, зокрема на оцінку масштабів втрат у реальному секторі економіки та можливих заходів щодо відбудови Донбасу [6; 10], інституційному забезпеченню та економіко-правові механізми цього процесу [8]. Особлива увага приділяється також пошуку історичних аналогій з післявоєнною ситуацією в Європі та формуванню відповідних рекомендацій у таких роботах [1; 4; 11; 17].

Таким чином, сучасний стан наукових досліджень з питання постконфліктного відновлення характеризується значною кількістю різних за формою та змістом робіт, які зосереджені на найбільш актуальних проблемах. При цьому недостатня увага приділяється економічному зростанню, що є фундаментом сталого розвитку суспільства.

ВИСНОВКИ

Розробки вітчизняних вчених, присвячені розв'язанню окресленої проблеми, не в достатній мірі відповідають закордонному рівню, що підтверджується низьким індексом наукового цитування в роботах іноземних колег.

Узагальнюючи можна стверджувати, що проблематика постконфліктного відновлення знаходиться на перетині одразу кількох наук: національної безпеки, політичних, економічних та гуманітарних, та зосереджена на питаннях захисту прав людини, трансформації органів влади, залученні фінансування. З огляду на важливість врахування взаємозв'язку між ними обґрунтованим є використання системного підходу в дослідженні змісту даної категорії.

Література:

1. Геец В.М. К вопросу применения подходов "плана Маршалла" для Украины / В. М. Геец // Экономика Украины. — 2015. — № 4. — С. 6—11.
2. Горелова Е. Издержки приднестровского конфликта и выгоды от его урегулирования Центр стратегических исследований и реформ (CISR) [Електронний ресурс] / Е. Горелова, Г. Шеларь. — Режим доступу: <http://www.cisr-md.org/pdf/Report%20RUS%20Master%20Final%20vGS.pdf>
3. Гусейнов Г. Опыт разрешения этносепаратистских противостояний в Европе и его возможное применение в урегулировании армяно-азербайджанского нагорно-карабахского конфликта / Г. Гусейнов // Кавказ и Глобализация. — 2007. — № 1 (5). — С. 6—15.
4. Дейнеко Л.В. Ключевые аспекты "плана Маршалла" для Украины в промышленной сфере / Л.В. Дейнеко, Н.Н. Якубовский, И.А. Шовкун, М.Ю. Завгородняя, Н.Г. Гахович // Экономика Украины. — 2015. — № 4. — С. 70—77.

5. Косиков И. Федеральный центр и Чечня: о новой системе отношений в сфере государственного управления и экономики / Игорь Косиков // Чечня: от конфликта к стабильности. — М.: ИЭА РАН и Фонд гуманитарного содействия Чеченской республики, 2001. — С. 171—202.

6. Кулицький С. Втрати економічного потенціалу Донбасу: оцінки та шляхи відновлення [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. — 2015. — № 22. — С. 39—60. — Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr22.pdf>

7. Липина С.А. Чеченская Республика: Экономический потенциал и стратегическое развитие [Електронний ресурс] / С.А. Липина. — Режим доступу: <http://viperson.ru/uploads/attachment/file/3361/monografia.pdf>

8. Лібанова Е.М. Відновлення Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики (стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 23 вересня 2015 р.) / Е.М. Лібанова // Вісник Національної академії наук України. — 2015. — № 11. — С. 13—25.

9. Музаффарли Н.К. вопросу о восстановлении постконфликтных территорий [Електронний ресурс] / Н. Музаффарли, Э. Исмаилов // Кавказ и Глобализация. — 2009. — № 3 (2—3). — С. 7—28.

10. Оцінка втрат та механізмів відбудови реального сектору економіки Сходу України [Електронний ресурс]. Аналітична записка. О.В. Собкевич, К.М. Михайличенко, А.В. Шевченко, В.М. Русан, Є.В. Белашов. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/realniy_sector.pdf

11. Пошедін О. План Маршалла як передумова євроатлантичної інтеграції / Олег Пошедін // Наукові записки НаУКМА. — 2010. — Т. 104: Історичні науки. — С. 47—51.

12. Рынок Приднестровья и его влияние на политику и экономику Республики Молдова. — Киев: Фонд им. Фридриха Эберта, Региональное представительство в Украине, Беларуси и Молдове, 2005. — С. 47. — Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/02935.pdf>

13. Словник української мови: в 11 томах. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sum.in.ua/>

14. Солопов М. Полтриллиона после войны: сколько потрачено на восстановление Чечни [Електронний ресурс] / М. Солопов, Е. Мязина. — Режим доступу: <http://www.rbc.ru/special/economics/15/12/2014/548af06b2ae596f43c5437ee>

15. Чарая В. Финансовая сторона конфликта на Грузинско-осетинском примере [Електронний ресурс] / В. Чарая. — Режим доступу: https://scar.gmu.edu/sites/default/files/global-documents/cpp/cost-of-conflict/Vakhtang%20Charaia_Ru.pdf

16. Чирикба В. Грузино-Абхазский конфликт: в поисках путей выхода [Електронний ресурс] / Вячеслав Чирикба. — Режим доступу: http://poli.vub.ac.be/publi/Georgians/russian/pdf/03_Chirikba.pdf

17. Шаров О.М. Вихід з кризи: уроки "плану Маршалла" та перспективи для України / О.М. Шаров // Економіка України. — 2014. — № 12. — С. 20—28.

18. Юсупов М.М. Социально-ценностный аспект постконфликтной реконструкции региона [Електронний ресурс] // Муса Мовлиевич Юсупов // Теория и практика общественного развития. — № 2 / 2012. — Ре-

жим доступу: http://elibrary.ru/download/elibrary_17753463_42727944.pdf

19. Addison T. Lessons for Japanese foreign aid from research on aid's impact [Електронний ресурс] / T. Addison, F. Tarp. — Режим доступу: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/wp2015-058.pdf>

20. Addison T. Murshed From Conflict to Reconstruction: Reviving the Social Contract Discussion [Електронний ресурс] / Tony Addison, S. Mansoob Murshed. — Режим доступу: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/dp2001-48.pdf>

21. African development report 2008/2009. Conflict resolution, peace and reconstruction in Africa [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/African%20Development%20Report%202008-2009.pdf>

22. Alborova D. Cost of Conflict: Core Dimensions of the Georgian-South Ossetian Context Alliance for Conflict Transformation Cost of Conflict: Core Dimensions of the Georgian-South Ossetian Context [Електронний ресурс] / Dina Alborova, Susan Allen, Nino Kalandarishvili. — Режим доступу: <http://scar.gmu.edu/sites/default/files/Cost%20of%20Conflict%20English.pdf>

23. Brinkerhoff D. Rebuilding governance in failed states and post-conflict societies: Core concepts and cross-cutting themes. [Електронний ресурс] / D. Brinkerhoff. — Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/93c3/1c4182058a94f420fa9e494febcaf716c533.pdf>

24. Collier P. On economic causes of civil war [Електронний ресурс] / Paul Collier Anke Hoeffler // Oxford Economic Papers. — 1998. — № 50. — P. 563—573. — Режим доступу: https://asso-sherpa.org/sherpa-content/docs/programmes/GDH/Campagne_RC/War.pdf

25. Collier P. Resource Rents, Governance, and Conflict [Електронний ресурс] / Paul Collier, Anke Hoeffler // Journal of Conflict Resolution. — Режим доступу: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0022002705277551>

26. Collier P. Breaking the conflict trap: civil war and development policy [Електронний ресурс] / P. Collier, L. Elliott, H. Havard, A. Hoeffler, M. Reynal-Querol, N. Sambanis. — Режим доступу: http://documents.worldbank.org/curated/en/908361468779415791/310436360_2005000-70100031/additional/multi0page.pdf

27. Coyne C.J. Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It? [Електронний ресурс] / C.J. Coyne // The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations. — Режим доступу: <http://blogs.shu.edu/diplomacy/files/archives/06-Coyne.pdf>

28. Crisis Prevention and Recovery Report 2008 — Post-Conflict Economic Recovery: Enabling Local Ingenuity. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/crisis%20prevention/undp-cpr-post-conflict-economic-recovery-enable-local-ingenuity-report-2008.pdf>

29. Del Castillo G. Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://books.google.com.ua/>

30. Demukaj V. AID Effectiveness in Post-Conflict Countries. [Електронний ресурс] / V. Demukaj. — Режим доступу: http://eprints-phd.biblio.unitn.it/596/1/Demukaj_Dissertation.pdf

31. Derick W. Brinkerhoff. Governance in post-conflict societies: rebuilding fragile states / W. Derick. — New York: Routledge, 2007. — 268 p.

32. Fischer M. Recovering from Violent Conflict: Regeneration and (Re-)Integration as Elements of Peacebuilding [Електронний ресурс] / Martina Fischer. — Режим доступу: http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/fischer_handbook.pdf

33. Forman S. Recovering from conflict: strategy for an international response [Електронний ресурс] / S. Forman, S. Patrick, D. Salomons. — Режим доступу: http://www.nyu.edu/pages/cic/publications/pay4essnt/publ_pay4essnt.html

34. Sillah A. The effects of post-conflict aid on economic development [Електронний ресурс] / Abdulai Sillah. — Режим доступу: http://opus.bath.ac.uk/47815/1/SILLAH_Abdulai_Final_PhD_Thesis_26_05_2015.pdf

35. Tzifakis N. Post-Conflict Economic Reconstruction [Електронний ресурс] / Nikolaos Tzifakis. — Режим доступу: <https://pesd.princeton.edu/?q=node/260>

36. Zafeer S. The political economy of foreign direct investment during internal armed conflict [Електронний ресурс] / Shaf Zafeer. — Режим доступу: <http://etheses.bham.ac.uk/6060/1/Zafeer15PhD.pdf>

References:

1. Gheyets, V.M. (2015), "To the question of application of the approaches of the "Marshall plan" in Ukraine", *Economy of Ukraine*, vol. 4, pp. 6—11.

2. Gorelova, E. and Shelar, G. (2009), "Costs of the Transnistrian conflict and benefits of its settlement of the Center for Strategic Studies and Reforms (CISR)", available at: <http://www.cisr-md.org/pdf/Report%20RUS%20Master%20Final%20vGS.pdf> (Accessed 01 March 2017).

3. Huseynov, G. (2007), "Settlement of ethnic-separatist conflicts: European experience and its potential application in the Nagorno-Karabakh settlement", *The Caucasus and Globalization*, vol. 1 (5), pp. 6—15.

4. Deineko, L.V. Yakubovskii, N.N. Shovkun, I.A. Zavgorodnyaya, M.Yu. and Gakhovich, N.G. (2015), "Key aspects of the "Marshall plan" for Ukraine in the industrial sphere", *Economy of Ukraine*, vol. 4, pp. 70—77.

5. Kosikov, I. (2001), "The federal centre and Chechnya: a new system of relations in the sphere of public administration and economics (the formation of the state apparatus)", *Chechnya: ot konflikta k stabil'nosti* [Chechnya: from conflict to stability (the problems of reconstruction)], Moscow, pp. 175—202.

6. Kulitsky, S. (2015), "The loss of economic potential of Donbass: assessment and ways of restoring, Ukraine: events, facts, comments", vol. 22, pp. 39—60.

7. Lipina, S. (2007), "The Chechen Republic: The Economic Potential and Strategic Development", available at: <http://viperson.ru/uploads/attachment/file/3361/monografia.pdf> (Accessed 01 March 2017).

8. Libanova, E.M. (2015), "Donbas recovery: Assessment of social and economic losses and state policy priority directions Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine", vol. 11, pp. 13—25.

9. Muzaffarli, N. and Ismailov, E. (2009), "The rehabilitation of the post-conflict territories, The Caucasus and Globalization", vol. 3 (2—3), pp. 7—28.

10. Sobkevich, O.V. Mihaylichenko, K.M. Shevchenko, A.V. Rusan, V.M. and Belashov, E.V. (2015), "Assessment of loss and mechanisms for rebuilding the real economy", available at: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/realniy_sector.pdf (Accessed 01 March 2017).
11. Poshedin, O. (2010), "The Marshall plan as precondition for Euro-atlantic integration", *Scientific Notes of NaUKNA*, Vol. 104, pp. 47—51.
12. Burla, M. Gudim, A. Kutyrkin, V. and Selar, G. (2005), "Transnistrian Market and its Impact on Policy and Economy of the Republic of Moldova", available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/02935.pdf> (Accessed 01 March 2017).
13. Dictionary of Ukrainian Language: in 11 volumes (2017), available at: <http://sum.in.ua/> (Accessed 01 March 2017).
14. Solopov, M. and Myazina, E. (2014), "Half a trillion after the war: how much is spent on the reconstruction of Chechnya", available at: <http://www.rbc.ru/special/economics/15/12/2014/548af06b2ae596f43c5437ee> (Accessed 01 March 2017).
15. Charaia, V. (2016), "The Financial Side of the Conflict: Case of the Georgian-Ossetian Conflict", available at: https://scar.gmu.edu/sites/default/files/global-documents/cpp/cost-of-conflict/Vakhtang%20Charaia_Ru.pdf (Accessed 01 March 2017).
16. Chirikba, V.A. (2008), "The Georgian-Abkhazian Conflict: In Search of Ways out", available at: http://poli.vub.ac.be/publi/Georgians/russian/pdf/03_Chirikba.pdf (Accessed 01 March 2017).
17. Sharov, O.M. (2014), "Lessons and perspectives of the "Marshall plan" for Ukraine, *Economy of Ukraine*", vol.12, pp. 20—28.
18. Yusupov, M.M. (2012), "Social and value aspect of post-conflict reconstruction of region, Theory and practice of social development", available at: http://elibrary.ru/download/elibrary_17753463_42727944.pdf (Accessed 01 March 2017).
19. Addison, T. and Tarp, F. (2015), "Lessons for Japanese foreign aid from research on aid's impact", available at: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/wp2015-058.pdf> (Accessed 01 March 2017).
20. Addison, T. and Murshed, S. M. (2001), "From Conflict to Reconstruction: Reviving the Social Contract, Discussion Paper", available at: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/dp2001-48.pdf> (Accessed 01 March 2017).
21. African development report (2008), "Conflict resolution, peace and reconstruction in Africa", available at: <https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/African%20Development%20Report%202008-2009.pdf> (Accessed 01 March 2017).
22. Alborova, D. Allen, S. and Kalandarishvili, N. (2016), "Cost of Conflict: Core Dimensions of the Georgian-South Ossetian Context Alliance for Conflict Transformation Cost of Conflict: Core Dimensions of the Georgian-South Ossetian Context", available at: <http://scar.gmu.edu/sites/default/files/Cost%20of%20Conflict%20English.pdf> (Accessed 01 March 2017).
23. Brinkerhoff, D. (2005), "Rebuilding governance in failed states and post-conflict societies: Core concepts and cross-cutting themes", available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/93c3/1c4182058a94f420fa9e494febca716c533.pdf> (Accessed 01 March 2017).
24. Collier, P. and Hoeffler, A. (1998), "On economic causes of civil war", *Oxford Economic Papers*, vol. 50, pp. 563—573.
25. Collier, P. and Hoeffler, A. (2005), "Resource Rents, Governance, and Conflict", *Journal of Conflict Resolution*, available at: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0022002705277551> (Accessed 01 March 2017).
26. Collier, P. Elliott, L. Havard, H. Hoeffler, A. Reynal-Querol, M. and Sambanis, N. (2003), "Breaking the conflict trap: civil war and development policy", available at: http://documents.worldbank.org/curated/en/908361468779415791/310436360_200500070100031/additional/multi0page.pdf (Accessed 01 March 2017).
27. Coyne, C.J. (2007), "Reconstruction and Reconciliation: What's Economics Got to Do With It?", *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, available at: <http://blogs.shu.edu/diplomacy/files/archives/06-Coyne.pdf> (Accessed 01 March 2017).
28. Crisis Prevention and Recovery Report (2008), "Post-Conflict Economic Recovery: Enabling Local Ingenuity", available at: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/crisis%20prevention/undp-cpr-post-conflict-economic-recovery-enable-local-ingenuity-report-2008.pdf> (Accessed 01 March 2017).
29. Del Castillo, G. (2008), "Rebuilding War-Torn States: The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction", Oxford University Press, available at: <https://books.google.com.ua/> (Accessed 01 March 2017).
30. Demukaj, V. (2011), "AID Effectiveness in Post-Conflict Countries", PhD thesis, University of Trento, available at: http://eprints-phd.biblio.unitn.it/596/1/Demukaj_Dissertation.pdf (Accessed 01 March 2017).
31. Derick, W. (2007), *Brinkerhoff. Governance in post-conflict societies: rebuilding fragile states*, Routledge, New York, USA.
32. Fischer, M. (2004), "Recovering from Violent Conflict: Regeneration and (Re-)Integration as Elements of Peacebuilding", available at: http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/fischer_handbook.pdf (Accessed 01 March 2017).
33. Forman, S. Patrick, S. and Salomons, D. (2000), "Recovering from conflict: strategy for an international response", Center on International Cooperation, available at: http://www.nyu.edu/pages/cic/publications/pay4essnt/publ_pay4essnt.html (Accessed 01 March 2017).
34. Sillah, A. (2015), "The effects of post-conflict aid on economic development", PhD thesis, University of Bath, available at: http://opus.bath.ac.uk/47815/1/SILLAH_Abdulai_Final_PhD_Thesis_26_05_2015.pdf (Accessed 01 March 2017).
35. Tzifakis, N. (2013), "Post-Conflict Economic Reconstruction", available at: <https://pesd.princeton.edu/?q=node/260> (Accessed 01 March 2017).
36. Zafeer, S. (2015), "The political economy of foreign direct investment during internal armed conflict", PhD thesis, University of Birmingham, available at: <http://etheses.bham.ac.uk/6060/1/Zafeer15PhD.pdf> (Accessed 01 March 2017).

Стаття надійшла до редакції 04.03.2017 р.